

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ХАРКІВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ»

Кафедра _____ соціології і публічного управління _____
(назва)

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ З НАВЧАЛЬНОЇ
ДИСЦИПЛІНИ

Риторика

_____ (назва навчальної дисципліни)

рівень вищої освіти _____ перший (бакалаврський) _____
перший (бакалаврський) / другий (магістерський)

галузь знань _____ 05 Соціальні та поведінкові науки _____
(шифр і назва)

спеціальність _____ 054 Соціологія _____
(шифр і назва)

освітня програма _____ Соціологія управління _____
(назви освітніх програм спеціальностей)

вид дисципліни _____ професійна підготовка; вибіркова _____
(загальна підготовка / професійна підготовка; обов'язкова/вибіркова)

форма навчання _____ денна _____
(денна / заочна)

Харків – 2023 рік

Змістовий модуль № 1 Теоретичні основи риторики.

Тема 1. Риторика як наука й навчальна дисципліна

1. Підготуйте повідомлення «Міфологія культури давніх цивілізацій»
2. Риторичні закони.
3. Зв'язок риторики з іншими науками.

Література: 1-6, 7,8.

Тема 2. Історичні витоки та розвиток риторики: традиції та сучасність

1. Ознайомтесь із текстом «Друга промова проти Філіппа» Демосфена (або з будь-якою іншою промовою видатних ораторів). Зробіть риторичний аналіз промови
2. Укладіть словник основних термінів до теми «Історія риторики».

Література: 1-6, 12, 13, 17.

Тема 3. Майстерність публічного виступу

1. Ознайомтесь із рекомендаціями Ф. Прокоповича про складання похвальних (епідейктичних) промов. На їхній основі підготуйте власну промову на одну із запропонованих тем: 1) Промова з нагоди Дня народження; 2) Весільна промова; 3) Промова під час вручення подарунків; 4) Промова-подяка; 5) Промова-привітання; 6) Промова-прощання; 7) Промова-похвала.
2. Укладіть словник основних термінів до теми «Майстерність публічного виступу».
3. Підготуйте невелику (до 3 хв) промову на одну й ту ж тему для трьох різних аудиторій.
4. Підготуйте і виголосіть невелику (до 3 хв) інформаційну промову
5. Підготуйте й виголосіть невелику (до 3 хв) переконувальну промову.
6. Підготуйте й виголосіть коротку (до 3 хв) промову із запропонованої тематики (див. розділ «Теми для публічних виступів» або на довільну тему

Література: 1-6, 7, 12, 16, 18.

Тема 4. Логіко-емоційні засади промови

1. Опишіть нинішню політичну ситуацію в Україні, виклавши власні суб'єктивні емоції. Потім переписіть цей текст, користуючись самими лише логічними доказами. Порівняйте обидва тексти. Який текст – перший чи другий – дався вам легше? Спробуйте поєднати обидва тексти в новий варіант.

2. Спробуйте уявити, що вам хочеться поділитися враженнями про нещодавно прочитану книгу: а) зі своїм другом; б) зі своїм дідусем; в) одногрупниками. У чому полягатиме казуальний момент вашої розповіді в кожному випадку?

Література: 1-6, 10, 11, 13, 15-18.

Змістовий модуль № 2 Техніка мовлення оратора.

Тема 5. Елементи художності та літературні прийоми в мові оратора

1. Яке явище висміюється у наведеному уривку з вірша Д. Білоуса "Що значить слово "значить"? 205 Раз на запитання просте – Що значить слово «значить»? – сказав: це, значить, значить те, що слово «значить» значить!

2. За допомогою яких лексичних засобів передано психологічний стан в даному уривку: На серці було так легко! Хотілося зацюнашити щось таке!.. Хотілося стрибати, жмакати когось в обіймах!..

3. Виділіть з даного лексичного матеріалу слова, які вживаються в сфері академічного красномовства. До яких груп лексики належать слова, що залишилися? Чкурнути, дотримуватися, диференціація, файний, говорити, ідіот, ідіома, пошана, хронологія, шампусік, глагол, йти, вода, шурупити, довбану, фонема, природа, вуйко.

4. Спробуйте у поданому нижче реченні замінити вульгаризми на евфемізми та перифрази. У неї морда – хоч пацюків бий! Не лізь своїми ратицями до мене обійматися!

5. Переробіть послідовно на риторичний вигук, риторичне звертання, риторичне запитання таку фразу: Український фольклор є скарбницею нашої духовності.

6. Використовуючи нижчеподані слова, створіть два варіанти речення: а) побудованого на зевгмі та асиндетоні; б) побудованого на зевгмі та полісендитоні: Веселка, червоний, оранжевий, жовтий, зелений, блакитний, синій, фіолетовий.

7. Напишіть коротку промову на тему: «Мій перший публічний виступ», використовуючи такі тропи та фігури: синекдоха, амфіболія, синтаксичний паралелізм, еліпс, апасіопеза, паралепсис, аномінація, градація. Радимо спочатку створити «сухий» логічний текст, а потім «оздобити» його за рахунок згаданих прийомів.

Література: 1-6, 9, 12, 14.

Тема 6. Техніка мовлення оратора. Складники техніки мовлення

1. Повністю видихніть через рот повітря з легень. Затамуйте подих;

намацайте пульс; відрахуйте 6 ударів і спробуйте набирати повітря через ніс так, аби повністю заповнити нижню частину легень – до діафрагми (2 удари пульсу); середню частину легенів (2 удари пульсу); верхню частину легенів – до гортані (2 удари пульсу). Знову затамуйте подих (6 ударів пульсу) і утримуйте повітря в собі (6 ударів пульсу). Повторіть видих. Зробіть цю вправу 6 разів. При цьому краще сидіти в розслабленій позі. Чи 211 «слухається» вас після цього дихання? Як поводить себе серце? Застосовуйте цю вправу тоді, коли вас охоплює нервовий стан перед виходом до аудиторії.

2. Видихніть повітря так само, як у попередній вправі (через рот). Наберіть повітря до самої діафрагми і, видихаючи, голосно скажіть «А-а-аа...» Порівняйте звучність з тою, яка була б притаманна звуку «А», якби ви вимовляли його, спираючи струмінь повітря лише на гортань. Чи помітили ви різницю? Запам'ятайте: оратор, як і співак, мусить звикнути говорити при опорі на діафрагму (поставлений голос).

Література: 1-6, 13, 15-18.

Тема 7. Оратор і аудиторія

1. Спробуйте прочитати невеликий текст перед дзеркалом. Скільки разів ви відірвалися від тексту, аби зазирнути самому собі в очі? Повторіть цю вправу із співбесідником.

2. Спробуйте «змалювати» жестами (без слів) перед товаришем такі ролі: сліпий, кишеньковий злодій, гонорова особа, старий чоловік (жінка), невпевнена в собі особа і т.д. Нехай ваш товариш вгадає, кого ви зобразили

3. Проведіть репетицію виходу до аудиторії зі своїми товаришами. Відзначайте один в одного всі можливі недоречності (зціплення, скутість жестів, незграбну поставу, кам'яне обличчя, переляканий погляд, невпевнену або занадто швидку ходу тощо).

Література: 1-6, 5-8, 10-11, 13, 18.

ІНДИВІДУАЛЬНІ ЗАВДАННЯ

Протягом семестру здійснюється підготовка та захист презентації за темами командних та індивідуальних проєктів, відповідно до тем курсу.

	Назва індивідуального завдання та (або) його розділів	(на якому
--	--	-----------

№ з/п		тижні)
1	<p>1. Підберіть афоризми про силу й красу красномовства.</p> <p>2. Розкрийте тему «Риторика в житті людини», використавши подані нижче прислів'я та приказки. Подумайте, у якому порядку варто розташувати ці вислови. Плете, що слина до губи принесе. Наговорив чотири міхи чорної вовни. Та всі неповні. Умій сказати, умій і замовчати. Слово старше, ніж гроші. Не кажи – не вмю, а кажи навчусь. Добре слово варте завдатку. Умієш говорити – умій слухати. Що скаже – неначе зв'яже.</p>	1-2
2	<p>Підготувати командні проекти на теми:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ораторство Демосфена. • Сократ як ритор. • Платон про риторику. • Риторика Аристотеля. • Риторика Цицерона. • Особливості військової риторики Цезаря. • Митрополит Іларіон – видатний християнський проповідник Київської Русі. • Володимир Мономах – проповідник ранньоукраїнської доби. • Мовний стиль риторики Івана Вишенського. • Філософія слова Григорія Сковороди. • Промови, що змінили світ. 	3-4
3	<p>Підготуйте публічні виступи на такі теми:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Професійна армія: за і проти. • Головне місто в моєму житті. • Література (поезія) в житті молодої людини. • Книга, яку я пам'ятаю з дитинства. 	5-6
4	<p>Підготуйте публічні виступи на такі теми:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Сучасна сім'я: яка вона? • Яким я хочу бачити заклади вищої освіти майбутнього? • Що значить бути сучасним? • Ціннісні орієнтації сучасної молоді. • Релігія в житті людини. • Як бути впевненим у собі. • Чи може краса врятувати світ? 	7-8

	• Екологічні катастрофи: чому ми їх не помічаємо?	
5	Підготуйте публічні виступи на такі теми: • Харизма оратора – лідера суспільства. 168 • Рекламна риторика й екологія Слова. • Мистецтво полемічного спілкування. • Магія живого слова.	9-10
6	Підготуйте публічні виступи на такі теми: • Що Ви знаєте про архітектуру рідного міста? • Чи знаємо ми свою національну культуру? • Що означає бути інтелігентною людиною? • Україна багата на таланти.	11-12
7	Підготуйте публічні виступи на такі теми: • Мої роздуми про милосердя. • Що нам заважає вчитися? • Які ми – сучасні студенти? • Чи потрібна риторика сучасному студенту?	13-14
8	Підготуйте публічні виступи на такі теми: • Здоровий спосіб життя, що це? • Секрети генної інженерії. • Це модно завжди. • Очевидне-неймовірне в нашому житті.	15-16

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Базова література

1	Риторика: навч. посібн. (упор. Т.К. Ісаєнко, А.В. Лисенко). – Полтава: ПолтНТУ, 2019. – 247с. http://reposit.nupp.edu.ua/bitstream/PolntNU/6085/1/%D0%9C%D0%B0%D0%BA%D0%B5%D1%82%20%D0%A0%D0%B8%D1%82%D0%BE%D1%80%D0%B8%D0%BA%D0%B0.pdf
2	Мацько Л. І., Мацько О. М. Риторика: Навч. посіб. — 2-ге вид., стер. — К.: Вища шк., 2018. —311 с. http://org2.knuba.edu.ua/pluginfile.php/38856/mod_resource/content/1/%D0%A0%D0%B8%D1%82%D0%BE%D1%80%D0%B8%D0%BA%D0%B0%20%D0%9F%D0%BE%D1%81%D1%96%D0%B1%D0%BD%D0%B8%D0%BA%20%D0%9C%D0%B0%D1%86%D1%8C%D0%BA%D0%BE.pdf
3	Середа Н. В. Основи ораторської майстерності: навчальний посібник / Середа Н. В., Квасник О. В. – Харків : НТУ «ХПІ», 2019. – 304 с. http://repository.kpi.kharkov.ua/bitstream/KhPI-Press/47845/1/Book_2020_Sereda_Oratorska_maisternist.PDF

4	Сагач Г. Риторика Підручник. — 2-ге вид., перероб. і доп. — Київ: Ін Юре, 2000. — 567 с. https://www.twirpx.com/file/1668670/
5	James A. Herrick The History and Theory of Rhetoric An Introduction https://www.routledge.com/The-History-and-Theory-of-Rhetoric-An-Introduction/Herrick/p/book/9780367427344

Допоміжна література

6	Абрамович С. Д. Риторика загальна та судова: навч. посіб. / С. Д. Абрамович, В. В. Молдован, М. Ю. Чикарькова. — К.: Юрінком Інтер, 2002. — 426 с.
7	Вандишев В.М. Риторика. Екскурс в історію вчень і понять / В.М. Вандишев. — К.: Кондор, 2003.
8	Великий тлумачний словник сучасної української мови / [укл. і гол. ред. В. Т. Бусел]. — Київ – Ірпінь: ВТФ «Перун», 2002. — 1440 с.
9	Дзюбенко О.Г. Культура дискуссий / О. Г. Дзюбенко, Т. В. Присяжный. — К.: Политиздат Украины, 1990. — 160 с.
10	Мацько Л. І. Риторика: навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.] / Л. І. Мацько, О. М. Мацько. — К.: Вища шк., 2003. — 311 с.
11	Сагач Г. М. Риторика: навч. посіб. для студ. серед. і вищ. навч. закладів/ Г. М. Сагач. — 2-ге вид., перероб. і доп.— К.: Вид. Дім «ІнЮре», 2000. — 568 с.
12	Громовий В. В. Мистецтво живого слова: посібн. із сучасної риторики [для старшокл. та студ.] / В. В. Громовий. — Кіровоград: Укр. гімназія, 1999. — 222 с.
13	Гурвич С. С. Основы риторики: учеб. пособие / С. С. Гурвич, В. Ф. Погорелко, М. А. Герман. — К.: Вища шк., 1988. — 248 с.
14	Єлісовенко Ю.П. Ораторське мистецтво: постановка голосу й мовлення: навч. посіб. ; [за ред. В. В. Різуна] / Ю. П. Єлісовенко. — К.: Атака, 2008. — 204 с.
15	Капська А.Й. Виразне читання. Практичні і лабораторні заняття: навч. посіб. / А.Й. Капська. — К.: Вища шк., 1990. — 175 с.
16	Колотілова Н. А. Риторика: навч. посіб. / Н. А. Колотілова. — К.: Центр учбової літ., 2007. — 232 с.
17	Культура фахового мовлення: навч. посіб. / за ред. Н. Д. Бабич. — Чернівці : Книги – ХХІ, 2005. — 572 с.
18	Абрамович С. Д. Риторика: навч. посіб. / С. Д. Абрамович, М. Ю. Чикарькова. — Львів: Світ, 2001. — 240 с.

ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ В ІНТЕРНЕТІ

1. www.sau.kiev.ua – офіційний сайт соціологічної асоціації України (устав САУ, кодекс професійної етики соціолога, указ президента про розвиток соціологічної науки).

2. www.useps.org– офіційний сайт українського центру економічних та політичних досліджень ім. Разумкова (представлені результати досліджень, діаграми, кількісні показники, наводяться дані порівняльних досліджень).
3. www.socis.kiev.ua – сайт центру соціальних та маркетингових досліджень (Київ), викладено багатий емпіричний матеріал (результати соціологічних досліджень, публікації центру, статистичні дані).
4. www.sociology.kharkov.ua– Sociology Hall, сайт соціологічного факультету ХНУ ім. В. Н. Каразіна.
5. www.uceps.com.ua/ukr/all/sociology(Архів соціологічних даних Українського центру економічних і політичних досліджень імені Олександра Разумкова, м.Київ).
6. www.ukrstat.gov.ua (Статистичні матеріали Держкомстату України)
7. www.sociology.kharkov.ua (Домашня сторінка харківських соціологів)
8. www.i-soc.com.ua (Домашня сторінка Інституту соціології НАН України)